

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

© Vijeće Evrope/Evropski sud za ljudska prava, 2013. Ovaj prevod je realiziran zahvaljujući pomoći Fonda povjerenja Vijeća Evrope (www.coe.int/humanrightstrustfund). On ne obavezuje Sud. Ako su vam potrebne dodatne informacije, pogledajte naznaku o autorskim pravima na kraju ovog dokumenta.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2013. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court. For further information see the full copyright indication at the end of this document.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2013. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour. Pour plus de renseignements veuillez lire l'indication de copyright/droits d'auteur à la fin du présent document.

VELIKO VIJEĆE

PREDMET MOUVEMENT RAËLIEN SUISSE
protiv
ŠVICARSKE

(Predstavka broj 16354/06)

PRESUDA
[Izvodi]

STRAZBUR

13. jula 2012.

Ova presuda je konačna, ali može biti predmet redakcijskih izmjena.

U predmetu Mouvement raëlien suisse protiv Švicarske,

Evropski sud za ljudska prava, zasjedajući u Velikom vijeću u sastavu:

Nicolas Bratza, *predsjednik*,
Françoise Tulkens,
Josep Casadevall,
Corneliu Bîrsan,
Egbert Myjer,
Mark Villiger,
Päivi Hirvelä,
András Sajó,
Mirjana Lazarova Trajkovska,
Ledi Bianku,
Ann Power-Forde,
Mihai Poalelungi,
Nebojša Vučinić,
Kristina Pardalos,
Ganna Yudkivska,
Paulo Pinto de Albuquerque,
Helen Keller, *sudija*,

i Michael O'Boyle, *zamjenik registrara*,

nakon vijećanja zatvorenog za javnost, koje je održano 16. novembra 2011. godine i 9. maja 2012. godine,
donosi sljedeću presudu, koja je usvojena posljednjeg navedenog dana:

POSTUPAK

1. Postupak u ovom predmetu je pokrenut predstavkom (broj 16354/06) koju je Sudu podnijela jedna asocijacija osnovana u skladu sa švicarskim pravom, *Mouvement raëlien suisse* (podnositeljica predstavke-asocijacija), protiv Švicarske Konfederacije u skladu sa članom 34. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (Konvencija) 10. aprila 2006. godine.

2. Podnositeljicu predstavke-asocijaciju je zastupao gosp. E. Elkaim, odvjetnik iz Lozane (Švicarska). Švicarsku vladu (Vlada) je zastupao njen zastupnik, gosp. F. Schürmann iz Federalnog ureda pravde.

3. Podnositeljica predstavke-asocijacija je navela da su mjere zabrane postavljanja plakata koje su poduzele švicarske vlasti dovele do kršenja njenog prava na slobodu vjeroispovijesti i njenog prava na slobodu izražavanja koja su zagantirana članovima 9. i 10. Konvencije.

4. Predstavka je dodijeljena Prvom odjeljenu Suda (pravilo 52. stav 1. Pravila Suda). Dana 15. maja 2008. godine, Sud je odlučio da dostavi

predstavku Vladi i, na osnovu člana 29. stav 3. Konvencije, da u isto vrijeme ispita prihvatljivost i meritum predmeta.

5. Dana 13. januara 2011. godine, Vijeće tog odjeljenja, koje je bilo sastavljeno od sljedećih sudija: Christos Rozakis, Nina Vajić, Khanlar Hajiyev, Dean Spielmann, Sverre Erik Jebens, Giorgio Malinverni i George Nicolaou, te Søren Nielsen, registrar Odjeljenja, je donijelo presudu kojom je zaključilo, sa pet glasova naspram tri glasa, da član 10. Konvencije nije prekršen te da nije potrebno posebno ispitivati žalbeni navod u vezi sa članom 9. Izdvojeno mišljenje o neslaganju sudija Rozakisa i Vajić se nalazi u prilogu presude.

6. Dana 12. aprila 2011. godine, podnositeljica predstavke-asocijacija je podnijela zahtjev za prosljeđivanje predmeta Velikom vijeću na osnovu člana 43. Konvencije i pravila 75. Dana 20. juna 2011. godine, panel Velikog vijeća je usvojio zahtjev.

7. Sastav Velikog vijeća je određen u skladu sa odredbama člana 26. st. 4. i 5. Konvencije i pravilom 24. Mandat sudije Mihaia Poalelungija je istekao 30. aprila 2012. godine. On je zasjedao u ovom predmetu (član 23. stav 3. Konvencije i pravilo 24. stav 4).

8. Podnositeljica predstavke-asocijacija i Vlada su dostavile svoja zapažanja (pravilo 59. stav 1). Osim toga, nevladina organizacija "Član 19", kao treće lice u postupku, je dostavila svoja zapažanja, kojoj je predsjednik dozvolio da intervenira u pisanoj formi (član 36. stav 2. Konvencije i pravilo 44. stav 3. Pravila Suda).

9. Javna rasprava je održana u Palati ljudskih prava u Strazburu 16. novembra 2011. godine (pravilo 59. stav 3).

Pred Sudom su se pojavili:

(a) *u ime Vlade:*

Gosp.	F. SCHÜRMAN, šef Odjeljenja za evropsko pravo i međunarodnu zaštitu ljudskih prava, Federalni ured za pravdu, Federalni odjel za pravdu i policiju	<i>zastupnik,</i>
Gosp.	A. TENDON, odvjetnik, zamjenik šefa Pravne službe Kantona Neuchâtel,	
Gđa	D. STEIGER LEUBA, tehnički savjetnik, Odjeljenje za evropsko pravo i međunarodnu zaštitu ljudskih prava, Federalni ured za pravdu, Federalni odjel za pravdu i policiju,	<i>savjetnici,</i>

(b) *u ime podnositeljice predstavke-asocijacije:*

Gosp.	E. ELKAIM, odvjetnik	
Gosp.	N. BLANC, pridruženi odvjetnik	<i>pravni zastupnici,</i>
Gosp.	M.P. CHABLOZ, odgovorno lice i glasnogovornik asocijacije Mouvement raëlien suisse,	<i>savjetnik.</i>

Sud je saslušao izjave gosp. Elkaima i gosp. Schürmanna, te njihove odgovore na pitanja sudija.

ČINJENICE

I OKOLNOSTI PREDMETA

A. Podnositeljica predstavke-asocijacija i Raelijanski pokret

10. Podnositeljica predstavke-asocijacija, koja je osnovana 1977. godine, je neprofitna asocijacija registrirana Rennazu (kanton Vaud). Ona predstavlja švicarski ogranak Raelijanskog pokreta, organizacije sa sjedištem u Ženevi koju je osnovao Claude Vorilhon, zvani Raël, 1976. godine. Prema statutu organizacije, njen cilj je da uspostavi prve kontakte i dobre odnose sa vanzemalcima.

11. Prema informacijama koje su na raspolaganju na web stranici podnositeljice predstavke-asocijacije u vrijeme donošenja ove presude, doktrina Raelijanskog pokreta se zasniva na navodnom kontaktu Raëla sa vanzemalcima “Elohim” koji posjeduju “naprednu tehnologiju”, za koje se tvrdi da su stvorili život na Zemlji i određeni broj religija, kao što su kršćanstvo, judaizam i islam. Sljedbenici Raelijanskog pokreta vjeruju da je naučni i tehnički napredak od fundamentalne važnosti te smatraju da će kloniranje i “prenos svijesti” omogućiti čovjeku da postane besmrtn. U tom pogledu, Raelijanski pokret je izrazio mišljenje u prilog ljudskom kloniranju.

12. Neki od tekstova Raelijanskog pokreta ili samog Raëla zagovaraju tip državnog uređenja zvanog “geniokracija”, kao doktrinu prema kojoj bi vlast trebala biti povjerena samo pojedincima koji imaju visok koeficijent inteligencije.

13. Raël, u svom djelu *Sensual Meditation* (Osjetilna meditacija), definira taj koncept kao “uputstvo za upotrebu” koje su vanzemaljci dali ljudskim bićima i koje omogućava svakoj osobi da “otkrije svoje tijelo a posebno da nauči kako da ga koristi da bi uživala u zvukovima, bojama, mirisima, ukusima te naročito seksualnosti koju osjeća uz pomoć svih čula, na način da osjeti kosmički orgazam, beskonačan i apsolutan, koji osvjetljava duh tako da povezuje osobu koja ga dosegne sa univerzumom kojeg ona čini i od kojeg se ona sastoji”.

B. Relevantni postupak

14. Dana 7. marta 2001. godine, podnositeljica predstavke-asocijacija je podnijela zahtjev Policijskoj upravi Grada Neuchâtel (Policijska uprava) da joj dozvoli da postavi plakate u svrhu kampanje u periodu između 2. i 13. aprila 2001. godine. Na gornjem dijelu predmetnog plakata, veličine 97 x 69 cm, se nalazio sljedeći natpis napisan velikim žutim slovima na tamnoplavoj podlozi: “Poruka od vanzemaljaca”; na donjem dijelu plakata je bila napisana adresa web stranice Raelijanskog pokreta slovima koja su bila iste veličine, ali boldirana, te telefonski broj u Francuskoj; na samom dnu plakata je bila napisana rečenica: “Nauka konačno zamjenjuje religiju”. Na centralnom dijelu plakata su prikazana lica vanzemaljaca i jedna piramida, te leteći tanjir i Zemlja.

15. Dana 29. marta 2001. godine, Policijska uprava je odbila da dodijeli dozvolu pozivajući se na dvije prethodne odbijenice. Prema jednom francuskom parlamentarnom izvještaju o sektama, koji je sačinjen 1995. godine, i presudi predsjednika Građanskog suda Distrikta La Sarine (kanton Fribourg), Raelijanski pokret je djelovao suprotno javnom redu (*ordre public*) i moralu.

16. Odlukom od 19. decembra 2001. godine, Općinsko vijeće Grada Neuchâtel je odbilo žalbu podnositeljice predstavke-asocijacije uz obrazloženje da se ona ne može pozivati na slobodu vjeroispovijesti zbog toga što se smatra opasnom sektom. Miješanje u slobodu izražavanja je zasnovano na članu 19. Administrativnog pravilnika Grada Neuchâtel (Pravilnik); svrha miješanja je da zaštiti javni interes te je proporcionalno budući da organizacija zagovara, *inter alia*, ljudsko kloniranje, “geniokraciju” i “osjetilnu meditaciju”.

17. Odlukom od 27. oktobra 2003. godine, Direkcija Neuchâtel za upravljanje zemljom je potvrdila tu odluku. Ona je istakla da su, prema Raelijanskom pokretu, život na Zemlji stvorili vanzemaljci koji su i osnivači raznih religija i koji mogu spasiti svijet, te je prihvatila da se radi o religijskom uvjerenju zaštićenom slobodom savjesti i vjerovanja. Ona je dalje istakla da Pravilnik predstavlja dovoljan pravni osnov za takva pitanja. Direkcija je dalje istakla da ne postoji ništa uvredljivo u tekstu i slikama na plakatu, niti u aluziji na vanzemaljce. Međutim, ona je naznačila da Raelijanski pokret zagovara “geniokraciju” (politički model zasnovan na koeficijentu inteligencije) i ljudsko kloniranje. Osim toga, presudom od 13. februara 1998. godine, Kantonalni sud Fribourga je zaključio da pokret “teoretski” zagovara i pedofiliju i incest, naročito u djelima samog Raëla. Praksa “osjetilne meditacije” može lako voditi i zloupotrebi. Dalje, web stranica društva “Clonaid”, koja je dostupna preko web stranice Raelijanskog pokreta, nudi specijalne usluge u domenu kloniranja, a eugenika je, prema njoj, suprotna principu nediskriminacije. Direkcija je zaključila da plakatska kampanja nanosi štetu moralu i pravima drugih i da

Raelijanski pokret, u u svakom slučaju, ima druga sredstva za širenje svojih ideja.

18. Podnositeljica predstavke-asocijacija je uložila žalbu Upravnom sudu Kantona Neuchâtel. Ona je istakla, *inter alia*, da puko zagovaranje “geniokracije”, kloniranja i osjetilne meditacije ne predstavlja uvredljivo mišljenje. Osim toga, ona je naznačila da se Pokret javno izjasnio protiv pedofilije putem asocijacije “Nopedo”. Odbijanje dozvole za postavljanje plakata jasno i jednostavno predstavlja cenzuru, naročito zbog toga što je web stranica podnositeljice predstavke-asocijacije u svakom slučaju dostupna korištenjem pretražilice.

19. Presudom od 22. aprila 2005. godine, Upravni sud je odbio žalbu nakon što je prihvatio da je podnositeljica predstavke-asocijacija ipak branila globalnu viziju svijeta i da ima pravo na slobodu mišljenja i slobodu vjeroispovijesti. Sud je prvo zaključio da je sporna mjera zasnovana na Pravilniku, koji predstavlja zakon u materijalnom smislu, i da plakat mora biti procijenjen u vezi sa porukom prensenom putem knjiga i web stranica koje su dostupne preko stranice Pokreta. Usluge koje nudi društvo “Clonaid” su očigledno u suprotnosti sa švicarskim javnim redom. Sud je dalje istakao da su podnesene krivične prijave protiv Raelijanskog pokreta zbog navodnih seksualnih praksi čiji je cilj da sistematski zavedu i pokvare mlade adolescente. Sadržaj djela o “geniokraciji” i “osjetilnoj meditaciji” može dovesti do toga da neke odrasle osobe seksualno zloupotrebjavaju djecu budući da je dijete opisano u nekim djelima kao “privilegirani seksualni objekat”. Komentari o “geniokraciji” i kritiziranje savremenih demokracija mogu nanijeti štetu javnom redu, sigurnosti i moralu. Iz tih razloga, Upravni sud je zaključio da nije opravdano da se dozvoli širenje takvih ideja javnim putem.

20. Podnositeljica predstavke-asocijacija je uložila žalbu Federalnom sudu na osnovu javnog prava protiv te presude zahtijevajući da se ona ukine i da se predmet vrati nadležnoj vlasti u svrhu donošenja nove odluke.

21. Presudom od 20. septembra 2005. godine, koja je službeno dostavljena podnositeljici predstavke-asocijaciji 10. oktobra 2005. godine, Federalni sud je odbio žalbu. Relevantni dijelovi te presude glase:

“Direkcija a potom Upravni sud su prihvatili da se asocijacija [podnositeljica predstavke] može pozivati na pravo na slobodu vjeroispovijesti (član 15. Ustava, član 9. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i član 18. Pakta Ujedinjenih nacija II) u onoj mjeri u kojoj zagovara globalnu viziju svijeta, naročito stvaranja i porijekla različitih religija. Grad Neuchâtel to osporava ističući da cilj [podnositeljice predstavke] asocijacije, onako kako je definiran u članu 2. njenog statuta, nema religijski karakter. Prema jednom izvještaju o sektama koji je sačinila Francuska nacionalna skupština 1995. godine, Raelijanski pokret je klasificiran među pokretima koji predstavljaju opasnost za pojedinca, naročito zbog prekomjernih finansijskih zahtjeva njegovih članova i praksi koje štete fizičkom integritetu, te opasnost za zajednicu, naročito zbog antisocijalnog diskursa. Mnoge od publikacija Pokreta sadrže dijelove koji su opisani kao uvredljivi.

Nema potrebe da se provjerava da li nekom religijskom pokretu, zbog opasnosti koju predstavlja, može biti onemogućeno da se poziva na pravo na slobodu vjeroispovijesti ili da li [podnositeljica predstavke] asocijacija predstavlja takvu opasnost. Stranke se zapravo slažu da [podnositeljica predstavke] ima pravo da se poziva na pravo na slobodu mišljenja. Uvjeti pod kojima takva sloboda može biti ograničena, onako kako su naznačeni u članu 36. Ustava, se ne razlikuju uopće od onoga što je naznačeno u članovima 15. ili 16. Ustava (vidi također, član 9. stav 2. i član 10. stav 2. Evropske konvencije o ljudskim pravima). [Podnositeljica predstavke] ne tvrdi da osporena mjera nanosi štetu samoj suštini religijske slobode ili da ograničenja te slobode, imjući u vidu okolnosti predmeta, podliježu striktnijim uvjetima. Suprotno tome, [podnositeljica predstavke] se poziva na principe proporcionalnosti i javni interes ne praveći razliku u pogledu naznačenog ustavnog prava.

(...)

5.2. Prema sudskoj praksi, građani ne raspolažu bezuvjetnim pravom na šire korištenje javnog prostora, naročito kada sredstvo oglašavanja u javnom prostoru uključuje djelatnost određenog značaja i trajanja, a isključuje bilo kakvo slično korištenje od strane trećih lica (presuda Federalnog suda 128 I 295 tačka 3c/aa str. 300 i presude citirane u toj presudi). Kada želi dati dozvolu za šire ili privatno korištenje javnog prostora ili kada nadgleda uvjete pod kojima se koristi dozvola, država ipak mora voditi računa, pri odmjeravanju predmetnih interesa, o suštinskom sadržaju prava na slobodu izražavanja (presuda Federalnog suda 100 Ia 392 tačka 5, str. 402).

5.3. U ovom predmetu, obrazloženje koje je dao Kantonalni sud pri potvrđivanju odbijenice Grada Neuchâtel se odnosi na poštivanje moralnosti i švicarskog pravnog poretka. Upravni sud je zauzeo stanovište da je potrebno voditi računa ne samo o sadržaju plakata nego i o idejama koje prenosi Raelijanski pokret, te o publikacijama i web stranicama koje su dostupne preko stranice Pokreta. Tako su upućene tri vrste kritika [podnositeljici predstavke] asocijaciji. Prvo, web stranica [podnositeljice predstavke] asocijacije sadrži link sa stranicom društva "Clonaid" na kojoj to društvo nudi javnosti specifične usluge kloniranja te najavljuje, početkom 2003. godine, rođenje klonirane djece. Kloniranje je zabranjeno prema švicarskom pravu, tj. prema članu 119. Ustava i Zakonu o medicinski potpomognutoj reprodukciji (RS 814.90). Drugo, Upravni sud se pozvao na presudu Okružnog suda La Sarine, koji je spomenuo mogućnost seksualne zloupotrebe djece. Osim toga, brojne članove Pokreta je ispitala policija zbog njihovih seksualnih praksi. Treće, promoviranje 'geniokracije', doktrine prema kojoj bi vlast trebalo dati najinteligentnijim pojedincima, te kritike upućene savremenim demokracijama mogu nanijeti štetu javnom redu, sigurnosti i moralu.

5.4. [Podnositeljica predstavke] više ne osporava, u ovoj fazi, postojanje pravnog osnova, naime, u ovom predmetu, člana 19. Pravilnika. Općinski zakonodavni akt zapravo obezbjeđuje iste garancije, u smislu demokratske legitimnosti, kao kantonalni zakon, te prema tome predstavlja dovoljan pravni osnov (presuda 1P.293/2004 od 31. maja 2005, tačka 4.3, presuda Federalnog suda 131 I xxx; presuda Federalnog suda 122 I 305, tačka 5a, str. 312; 120 Ia 265, tačka 2a, str. 266-267 i presude citirane u njoj). Međutim, [podnositeljica predstavke] se poziva na princip javnog interesa i kritizira odgovorne vlasti da su se udaljile od sadržaja plakata te se upustile u ocjenjivanje djelatnosti [podnositeljice predstavke] asocijacije. Ona tvrdi da bi ju sudovi raspustili u skladu sa članom 78. Građanskog zakona da je generalno angažovana u djelatnostima koje su nemoralne ili u suprotnosti sa javnim redom.

Usljed nedostatka odluke s takvim dejstvom, nemoguće je zabraniti da ona objavljuje svoju filozofiju i viziju svijeta.

5.5. Sam plakat, bilo da se radi o njegovom tekstu ili njegovim ilustracijama, ne sadrži ništa što je nezakonito ili što može uvrijediti javnost. Iznad centralnog crteža, koji predstavlja vanzemaljce, nalazi se tekst 'Poruka od vanzemaljaca' bez ikakvog objašnjenja. Ispod toga se nalaze adresa web stranice [podnositeljice predstavke] asocijacije i broj telefona koji su napisani boldiranim slovima i brojevima. Rečenica 'nauka konačno zamjenjuje religiju' naravno može nanijeti uvredu religijskim ubjeđenjima nekih osoba, ali ona je jedostavno izraz doktrine Pokreta te se ne može reći da je posebno provokativna.

Prema tome, plakat u cjelini se može shvatiti kao poziv da se posjeti web stranica [podnositeljice predstavke] asocijacije ili da ju se kontaktira telefonom. Suočena sa takvom reklamom, vlast mora ispitati ne samo prihvatljivost reklamne poruke nego i njenog sadržaja. Prema tome, legitimno je provjeravati da li bi predmetna web stranica mogla sadržavati informacije, podatke ili linkove koji mogu uvrijediti ljude ili kršiti zakon.

Osim toga, za razliku od tvrdnji [podnositeljice predstavke], nekoj asocijaciji mogu biti upućene kritike zbog mišljenja i djelatnosti koje, iako ne predstavljaju osnov za raspuštanje u smislu člana 78. Građanskog zakona, ipak opravdavaju ograničenje oglašavanja.

5.5.1. U pogledu kloniranja, nisu mišljenja, koja je [podnositeljica predstavke] asocijacija izrazila u prilog takvih praksi (naročito u knjizi "Da ljudskom kloniranju", koja je objavljena 2001. godine i koja je dostupna *via* web stranice [podnositeljice predstavke]), ta koja su sankcionirana, nego link sa društvom "Clonaid", koje je osnovala sama asocijacija, koje nudi različite praktične usluge u tom domenu uz novačnu naknadu. Dakle, ne radi se jednostavno, za razliku od onoga što tvrdi [podnositeljica predstavke], o izražavanju mišljenja u prilog kloniranju, što je zaštićeno članom 16. Ustava, nego o praksi te djelatnosti, što je zabranjeno članom 119. stav 2. tačka (a) Ustava. Ta odredba, koju je 1992. godine prihvatila većina stanovnika i švicarski kantoni (u vidu člana 24*novies* (a) Ustava), potpada pod opseg politike zaštite ljudskog dostojanstva, koja odgovara konceptu kojeg općenito dijele u toj zemlji (FF 1996 III 278; vidi također, odgovor Federalnog vijeća na pitanje R. Gonsetha od 9. juna 1997). [Podnositeljica predstavke] ne osporava nezakonitost ljudskog kloniranja, naročito ako se obavlja u komercijalne svrhe (odjeljak 36. Zakona o medicinski potpomognutoj reprodukciji; član 119. stav 2(e) Ustava). Ona ne može ozbiljno osporavati činjenicu da link sa web stranicom društva "Clonaid" doprinosi promoviranju nezakonite djelatnosti, te ide dalje od pukog izražavanja mišljenja. U vezi sa tim prvim pitanjem, koje već opravdava osporenu odluku, [podnositeljica predstavke] nije predočila nikakav ozbiljan argument u smislu odjeljka 90. stav 1. tačka (b) Zakona o sudskoj organizaciji.

5.5.2. Dana 15. oktobra 2003. godine, Interkantonalni centar za informacije o vjerovanjima je dostavio informacije o Raelijanskom pokretu. Iz tih informacija proizilazi, *inter alia*, da on ima političku misiju. Napadajući žučno demokracije, smatrajući ih 'mediokracijama', on zagovara 'geniokraciju', politički model zasnovan na koeficijentu inteligencije pojedinaca. Svjetska vlada bi se sastojala od genija koje bi birali pojedinci čije je koeficijent inteligencije veći za 10% od prosječnog. Doduše, 'geniokracija' je predstavljena kao utopija, a ne kao stvarni politički projekat;

suprotno zaključku Upravnog suda, ne čini se da je ta doktrina svojstvena narušavanju javnog reda i sigurnosti.

Međutim, osim činjenice da se čini da je doktrina inspirirana eugenikom, ona očigledno može uvrijediti demokratska i antidiskriminatorna ubjeđenja koja su u osnovi vladavine prava (vidi, naročito, tekst preambule Federalnog ustava od 18. aprila 1999. godine te član 8. Ustava koji se odnosi na jednakost i zabranu diskriminacije).

5.5.3. Konačno, prema osporenoj presudi, ne može se smatrati da Raelijanski pokret zagovara pedofoliju. Međutim, brojne članove je ispitivala policija zbog njihovih seksualnih praksi. Prema presudi koju je donio Okružni sud La Sarine 28. novembra 1997. godine, koja se odnosi na pravo na odgovor koji je zatražio *Mouvement Raëlien Suisse*, zapažanja koja je iznio Raël u svojim djelima mogu voditi neke odrasle osobe do toga da počine djela seksualne zloupotrebe djece. U presudi se citiraju neki isječci iz Raëlovih djela koja mogu biti presnimljena sa web stranice [podnositeljice predstavke] asocijacije, prema kojima seksualno obrazovanje djece ne bi trebalo biti samo teoretsko nego bi se trebalo sastojati i od čuvstvenog obrazovanja da bi se pokazalo djeci kako iz toga izvući zadovoljstvo. U presudi se dalje navodi da je, uprkos kasnijem poricanju navedenog, dijete opisano kao ‘privilegirani seksualni objekat’ u nekim člancima koji su objavljeni u tromjesečnom biltenu “Apocalypse”. Konačno se ističe da je Porotni sud Vaucluse proglasio jednog simpatizera i jednog člana Raelijanskog pokreta krivim za seksualno napastvovanje dvanaestogodišnje djevojčice i osudio ih na pet godina zatvorske kazne. Presudu je potvrdio Kantonalni sud u Fribourgu 13. februara 1998. godine. Dana 24. augusta 1998. godine, Federalni sud je odbio običnu žalbu i žalbu na osnovu javnog prava koje je uložio Raelijanski pokret, uzimajući naročito u obzir dvosmislene publikacije osnivača ili članova Pokreta (presude 5P.172/1998 i 5C.104/1998).

Osim toga, spis sadrži različite dokumente o krivičnim postupcima pokrenutim protiv članova [podnositeljice predstavke] asocijacije zbog seksualnog napastvovanja. Presuda koju je donio Apelacioni sud u Lionu 24. januara 2002. godine jasno dokazuje da su djela seksualne zloupotrebe maloljetnika počinili članovi Pokreta. Samatra se da lideri Pokreta zagovaraju ‘široku seksualnu slobodu snažno podstičući činjenje akta’; oni su tako pokvarili mlade adolescente diskursom koji je navodno filozofski, specifičnijim seksualnim milovanjem i sve snažnijim podsticanjem da bi tako zadovoljili ‘svoje seksualne potrebe i fantazije sa mladim djevojkama koje su tek napunile petnaest godina i koje su mijenjale partnere brzo.

Činjenica da sporni članci datiraju iz 80-tih i da nijedna krivična osuda nije izrečena u Švicarskoj ne negira upletenost članova [podnositeljice predstavke] u djela koja vode krivičnim sankcijama. [Podnositeljica predstavke] ne osporava činjenicu da izvjesni dijelovi u knjigama koji su raspolaganju *via* web stranice mogu voditi odrasle osobe ka zloupotrebi djece. I u vezi sa tim pitanjem, argumenti [podnositeljice predstavke] ne pružaju odgovor na obrazloženje iz osporene odluke. Budući da su djela zloupotrebe konstatirana kod nekih članova Raelijanskog pokreta, argument da je pedofilija oštro osuđena u službenoj doktrini Pokreta nije odlučujući.

5.6. Imajući u vidu navedeno, odbijenica izdata [podnositeljici predstavke] se čini opravdanom razlozima javnog interesa budući da je potrebno spriječiti da se počine djela koja predstavljaju krivična djela prema švicarskom pravu (reproduktivno kloniranje i djela seksualne zloupotrebe djece). Osim toga, neki isječci koji su

dostupni preko web stranice [podnositeljice predstavke] (naročito ‘osjetilno buđenje’ djece i ‘geniokracija’) mogu biti ozbiljno uvredljivi za čitaoce.

5.7. [Podnositeljica predstavke] se poziva na princip proporcionalnosti. Ona ističe da sam plakat ne sadrži ništa što je suprotno javnom redu te smatra da mjera ne odgovara cilju koji se želi postići.

5.7.1. Prema članu 36. stav 3. Ustava, bilo kakvo ograničenje osnovnog prava mora biti proporcionalno cilju koji se nastoji postići. Ono mora biti adekvatno cilju, te bilo koja šteta nanесena privatnim interesima mora biti svedena na minimum (presuda Federalnog suda 125 I 474, tačka 3, str. 482, i presude citirane u toj presudi).

5.7.2. U ovom predmetu, javni interes se ne sastoji samo od ograničavanja publiciteta koji se daje web stranici [podnositeljice predstavke] asocijacije imajući u vidu navedene rezerve koje su izražene o javnom poretku i moralnosti; još je važnije da se osigura da država ne pruža podršku takvom publicitetu stavljanjem na raspolaganje javni prostor, jer bi to moglo sugerirati da ona odobrava ili tolerira predmetna mišljenja ili djelovanja. Iz te perspektive, zabrana postavljanja plakata je odgovarajuća u odnosu na cilj koji se želi postići. Osim toga, mjera koju kritizira [podnositeljica predstavke] je ograničena na prikazivanje plakata na javnom prostoru. [Podnositeljica predstavke] asocijacija i dalje ima slobodu izražavanja svog uvjerenja velikim brojem drugih sredstava komunikacije koja su joj na raspolaganju (vidi, presuda *Murphy* od 10. jula 2003, ECHR 2003-IX, str. 33, stav 74).

5.7.3. [Podnositeljica predstavke] smatra da joj je vlast trebala predložiti da izmijeni plakat na način da njegov sadržaj bude prihvatljiv. Međutim, čak i svjesna prigovora uložениh protiv plakatske kampanje, sama [podnositeljica predstavke] nije nikada predložila verziju plakata koja bi mogla biti dozvoljena. Upravni sud je zaključio da plakat treba zabraniti čak i da nema upućivanja na web stranicu, što se čini diskutabilnim; međutim, nema sumnje da bi uklanjanje predmetne adrese lišilo plakatsku kampanju njenog cilja koji je u u osnovi, kao što je dokazano, reklamiranje same web stranice. Prema tome, teško je naći neko razumljivo značenje koji bi mogao imati plakat bez upućivanja na web stranicu i broj telefona.

5.7.4. Prema tome, osporena mjera poštuje princip proporcionalnosti po svim svojim aspektima. Iz istih razloga, ona predstavlja ograničenje koja je neophodno ‘u demokratskom društvu’, naročito za zaštitu morala u smislu člana 9. stav 2. i člana 10. stav 2. Evropske konvencije za ljudska prava.”

C. Kampanja putem plakata podnositeljice predstavke-asocijacije u drugim švicarskim gradovima

22. Plakati koji su slični plakatu o ovom predmetu – koji također sadrže adresu web stranice Raelijanskog pokreta i broj telefona, ali drugačiji tekst, tj. “Pravo lice Boga” – su bili dozvoljeni u decembru 1999. godine u određenom broju švicarskih gradova, kao što su Cirihi i Lozana. Podnositeljica predstavke je također mogla voditi druge kampanje uz pomoć plakata drugačijeg dizajna – od kojih su neki sadržavali adresu web stranice Raelijanskog pokreta – između 2004. godine i 2006. godine u raznim švicarskim mjestima i gradovima, a ne u Neuchâtelu. Međutim, u oktobru

2004. godine, Općinsko vijeće Delémonta nije dozvolilo kampanju putem plakata koji je podnositeljica predstavke-asocijacija namjeravala postaviti, a koji je sadržavao tekst “Bog ne postoji”.

II. RELEVANTNO PRAVO I PRAKSA

A. Domaće pravo

1. Ustav

23. Član 119. Federalnog ustava od 18. aprila 1999. godine se odnosi na reproduktivnu medicinu i genetski inženjering u domenu ljudskih bića. Ta odredba glasi:

“Ljudska bića moraju biti zaštićena od zloupotrebe reproduktivne medicine i genetskog inženjeringa.

Konfederacija donosi propise o korištenju ljudskog reproduktivnog i genetskog materijala. Pri tome, ona osigurava zaštitu ljudskog dostojanstva, privatnosti i porodice, te poštuje naročito sljedeće principe:

(a) sve forme kloniranja i miješanja u genetski materijal ljudskih reproduktivnih ćelija i embriona su nezakonite;

(b) reproduktivni i genetski materijal koji nije ljudski ne može biti inkorporiran u ljudski reproduktivni materijal, niti može biti kombinovan sa ljudskim reproduktivnim materijalom;

(c) metode medicinski potpomognute reprodukcije se mogu koristiti samo ako se sterilnost ili rizik od prenošenja ozbiljne bolesti ne može prevazići na drugi način, ali se ne mogu koristiti za razvijanje izvjesnih karakteristika kod djeteta ili u istraživačke svrhe; oplodnja ljudskih jajnih ćelija izvan tijela žene je dozvoljena samo pod uvjetima predviđenim zakonom; izvan tijela žene ne može biti razvijeno do stadija embriona veći broj jajnih ćelija od broja jajnih ćelija koje mogu odmah biti implantirane;

(d) doniranje embriona i svih formi surogata majčinstva su nezakoniti;

(e) trgovina ljudskim reproduktivnim materijalom i svim proizvodima dobijenim iz embriona je zabranjena;

(f) genetski materijal neke osobe može biti analiziran, registriran i objavljen samo uz pristanak dotične osobe ili na osnovu zakona;

(g) svako ima pravo na podatke koji se odnose na njegove pretke.”

24. U odgovoru od 21. maja 2003. godine, Švicarsko federalno vijeće, kojem je postavljeno pitanje da li bi trebale biti poduzete mjere protiv Raelijanskog pokreta na osnovu tačke (a) tog člana, je istaklo:

“Budući da se u Švicarskoj Raelijanski pokret ograničava na borbu za društveno priznanje tehnika kloniranja – ili ukidanje zabrane kloniranja – njegovo djelovanje je obuhvaćeno slobodom mišljenja (...)”

2. *Administrativni pravilnik Neuchâtel*

25. Upravljanje postavljanjem plakata na javnom prostoru, u Neuchâtelu i u ostalim švicarskim općinama, je povjereno jednom privatnom preduzeću. Općinsko vijeće je dodijelilo tom preduzeću koncesiju u tu svrhu na osnovu Administrativnog pravilnika od 17. januara 2000. godine, čiji relevantni dijelovi glase:

Član 18.

“1. Postavljanje bilborda i reklama na javnim mjestima i privatnim mjestima koja se vide sa javnih mjesta podliježe dobijanju dozvole.

2. Takva dozvola se dodjeljuje samo ako su zadovoljeni uvjeti u domenu urbanizma i sigurnosti.”

Član 19.

“1. Policija može zabraniti postavljanje plakata koji su nezakoniti i nemoralni;

2. Divlje postavljanje plakata je zabranjeno.”

Član 20.

“Ekskluzivno pravo postavljanja plakata na općinskom području može dodijeliti općinsko vijeće.”

B. Međunarodno pravo

26. Konvencija za zaštitu ljudskih prava i dostojanstva ljudskog bića u pogledu primjene biologije i medicine, poznata i kao Konvencija o ljudskim pravima i biomedicini, koja je otvorena za potpisivanje 4. aprila 1997. godine u Oviudu (Konvencija Oviudo), stupila je na snagu 1. decembra 1999. godine. Ona se primjenjuje u Švicarskoj od 1. novembra 2008. godine.

27. Dodatni protokol uz Konvenciju Oviudo, koji je otvoren za potpisivanje 12. januara 1998. godine u Parizu, stupio je na snagu 1. maja 2006. godine i primjenjuje se na Švicarsku od 1. maja 2010. godine. On

zabranjuje “bilo kakvu intervenciju čiji je cilj stvaranje ljudskog bića koje je identično drugom ljudskom biću, bilo da je živo ili mrtvo”.

PRAVO

I NAVODNA POVREDA ČLANA 10. KONVENCIJE

28. Podnositeljica predstavke-asocijacija je istakla da su mjere koje su poduzele švicarske vlasti kako bi zabranile prikazivanje njenih plakata povrijedile njeno pravo na slobodu izražavanja zagarantirano članom 10. Konvencije. Ta odredba glasi:

“1. Svako ima pravo na slobodu misli, savjesti i vjere: ovo pravo uključuje slobodu da promjeni vjeru ili uvjerenje i slobodu, sam ili zajedno sa drugima i javno ili privatno, da manifestira svoju vjeru ili uvjerenje, obredom, propovijedanjem i vršenjem vjerskih dužnosti i rituala.

2. Sloboda manifestiranja svoje vjere ili svojih uvjerenja će podlijegati samo onim ograničenjima predviđenim zakonom i koja su neophodna u demokratskom društvu u interesu javne sigurnosti, zaštite javnog poretka, zdravlja ili morala ili zaštite prava i sloboda drugih.”

A. Preliminarni prigovor Vlade

29. U svojim zapažanjima iznesenim u pisanoj i usmenoj formi pred Velikom vijećem, Vlada je zatražila da Sud proglasi predstavku neprihvatljivom kao očigledno neosnovanu. Prema Vladi, Sud može proglasiti neprihvatljivim kao očigledno neosnovan neki žalbeni navod koji su u meritumu ispitale domaće nadležne vlasti u postupku koji ispunjava sve uvjete u pogledu pravičnosti i koji nije proizvoljan. Vlada je istakla da Sud, u tom slučaju, ne bi trebao supstituirati ocjenu brojnih domaćih vlasti koje su donijele odluke u predmetnim postupcima svojom vlastitom ocjenom činjenica.

30. Sud ponovo ističe da, u kontekstu člana 43. stav 3. Konvencije, “predmet” prosljeđen Velikom vijeću obuhvata sve aspekte predstavke koje je Vijeće proglasilo prihvatljivim (vidi, *inter alia*, *K. i T. protiv Finske* [VV], broj 25702/94, stav 141, ECHR 2001-VII). Međutim, čak i nakon što je Vijeće odlučilo da neki žalbeni navod proglasi prihvatljivim, Veliko vijeće može također ispitati, ako je potrebno, pitanja koja se odnose na prihvatljivost predstavke, na primjer na osnovu člana 35. stav 4. *in fine* Konvencije koji ovlašćuje Sud da “odbaci svaku predstavku koju smatra neprihvatljivom (...) u svakoj fazi postupka”, ili ako su takva pitanja

pridružena meritumu, ili ako su na drugi način relevantna u fazi merituma (vidi, *K. i T. protiv Finske*, citirana gore, stav 141, i *Perna protiv Italije* [VV], broj 48898/99, st. 23-24, ECHR 2003-V).

31. U ovom predmetu, Veliko vijeće podsjeća da je Vijeće zauzelo stanovište u svojoj presudi da predstavka nije “očigledno neosnovana u smislu člana 35. stav 3. Konvencije” (vidi, stav 22. presude Vijeća). Veliko vijeće ne vidi nijedan razlog zbog kojeg bi donio drugačiji zaključak od tog zaključka, utoliko više što pitanja koja je pokrenula Vlada u tom pogledu potpadaju više pod opseg merituma.

32. Prema tome, Sud odbija preliminarni prigovor Vlade.

B. Poštivanje člana 10. Konvencije

1. Presuda Vijeća

33. U svojoj presudi od 13. januara 2011. godine, Vijeće je prvo zaključilo da zabrana postavljanja predmetnih plakata predstavlja miješanje u slobodu izražavanja podnositeljice predstavke-asocijacije. Prema mišljenju Vijeća, takvo miješanje je propisano zakonom i ima legitimne ciljeve, tj. sprečavanje krivičnih djela, zaštitu zdravlja i morala i zaštitu prava drugih. Osvrćući se zatim na potrebu za miješanjem, Vijeće je konstatalo da se samo po prvi put suočava sa pitanjem da li bi domaće vlasti trebale dozvoliti nekoj asocijaciji, stavljajući joj na raspolaganje javni prostor, da širi svoje ideje putem plakatske kampanje, te je istaklo da, dok nije sporno da predmetni plakat ne sadrži ništa nezakonito ili uvredljivo, bilo u svom tekstu ili svojim ilustracijama, on prikazuje adresu web stranice podnositeljice predstavke-asocijacije. Imajući u vidu opći kontekst plakata te naročito ideje koje se šire putem web stranice i linkove sa ostalim stranicama, Vijeće je naznačilo da bi to moderno sredstvo prenošenja informacija i činjenica da je dostupno svima, uključujući maloljetnike, multiplicirali dejstvo plakatske kampanje. Zapažajući da su švicarski sudovi detaljno obrazložili svoje odluke i uzeli u obzir ograničen opseg sporne zabrane, koja nije uključivala zabranu same asocijacije ili web stranice, Vijeće je zauzelo stanovište da nadležne vlasti nisu prekoračile široko polje slobodne ocjene koje im je dodijeljeno u pogledu reguliranja široke upotrebe javnog prostora. Prema tome, Vijeće je odlučilo da član 10. Konvencije nije prekršen.

2. *Tvrdnje stranaka i trećeg lica-umješača*

(a) **Podnositeljica predstavke-asocijacija**

34. Podnositeljica predstavke-asocijacija je istakla na početku da je Vijeće, dodjeljivanjem švicarskoj državi širokog polja ocjene pri reguliranju široke upotrebe javnog prostora, odobrilo politiku slobodne ocjene nadležnih vlasti. Prema tome, bilo bi dovoljno da jedan grad ili jedna država kažu da ne žele vidjeti da se njihovo ime povezuje sa nekim idejama koje nisu većinske, ali su zakonite, kako bi opravdali sistematsko odbijanje i dugotrajno protivljenje izražavanju takvih ideja u javnosti. Podnositeljica predstavke-asocijacija se u tom pogledu pozvala na stav koji je usvojio Sud u presudi *Women On Waves i ostali protiv Portugala* (broj 31276/05 od 3. februara 2009) u kojoj je Sud kritizirao zabranu širenja ideja koje su suprotne idejama većine. Slično tome, u presudi od 22. februara 2011 (broj 1 BvR 699/06), Ustavni sud Njemačke je odbacio argument da je zabrana distribuiranja letaka na aerodromu koji kritiziraju politiku deportacije opravdana brigom da se održi ugodna atmosfera. Taj sud je dalje istakao da se ne mogu prihvatiti zabrane koje su namijenjene da sprečavaju izražavanje mišljenja koja ne dijele vlasti.

35. Podnositeljica predstavke-asocijacija je istakla da je ona asocijacija zakonito osnovana na osnovu švicarskog prava i da nikada nisu izricane krivične sankcije protiv nje ili mjere kojima bi bilo zabranjeno njeno djelovanje. Prema njoj, budući da nije sporno da sam predmetni plakat ne sadrži ništa što je nezakonito ili što bi moglo uvrijediti javnost, zabrana je zasnova na činjenici da plakat upućuje na web stranicu Raelijanskog pokreta te predstavlja vezu sa idejama koje su izražene na toj stranici. Podnositeljica predstavke-asocijacija je istakla da se nalazi u situaciji u kojoj joj je onemogućeno da širi svoje ideje putem plakata na osnovu toga što postoje druga sredstva komunikacije koja može koristiti, naročito Internet, ali kad prikaže adresu web stranice na plakatu, onda joj je zabranjeno da to radi pod izgovorom da to stvara vezu sa njenim idejama, koje su navodno opasne za javnost. Prema mišljenju podnositeljice predstavke-asocijacije, stav koji su zauzele švicarske vlasti, a koje je prihvatilo Vijeće, predstavlja prekomjerno kompliciranje ili čak sprečavanje bilo kakvog publiciteta ili širenja njenih ideja.

36. U vezi sa tim idejama, za koje su švicarske vlasti i Vijeće ustanovili da mogu opravdati zabranjivanje postavljanja plakata, podnositeljica predstavke-asocijacija je ponovo istakla da nema ništa nezakonito u izražavanju stavova u prilog kloniranju ili "geniokraciji". Ona je naznačila da, iako je izražavala mišljenja u prilog kloniranju, ona nikada nije učestvovala u bilo kakvim terapijskim ili eksperimentalnim djelima koja se odnose na ljudsko kloniranje. U vezi sa konceptom "geniokracije", ona je istakla da je miješanje u njena prava još ozbiljnije budući da se ni sporni

plakat a ni adresa web stranice Raelijanskog pokreta ne pozivaju na nju. Podnositeljica predstavke-asocijacija je objasnila da taj koncept proizilazi iz jednog djela koje je reklamirano na web stranici gdje su izražena filozofska mišljenja te svako ima slobodu da se složi sa njima ili ne.

37. U pogledu navoda da ideje Raelijanskog pokreta mogu dovesti do seksualne zloupotrebe, podnositeljica predstavke-asocijacija je istakla da nikada policijska vlast ili sudska vlast nije morala djelovati u bilo kakvom predmetu u vezi sa pedofilijom ili seksualnom zloupotrebom koji na bilo koji način ima veze sa Pokretom ili njegovim članovima. Naprotiv, ona ne bi oklijevala da isključi bilo kojeg člana za kojeg postoji najmanja sumnja da se ponašao suprotno Zakonu o zaštiti maloljetnika.

38. Podnositeljica predstavke-asocijacija je zaključila da ne postoji prijeka potreba da se zabrani plakat samo zbog toga što se na njemu nalazi adresa web stranice. Ističući da član 10. Konvencije također štiti oblik u kojem se ideje prenose (ona je citirala predmet *Thoma protiv Luksemburga*, broj 38432/97, stav 45, ECHR 2001-III) te dijeleći mišljenje o neslaganju sudija Rozakisa i Vajić, prema kojima je polje slobodne ocjene vlasti uže kada se radi o negativnim obavezama (*Women On Waves i ostali*, citirana gore, stav 40), podnositeljica predstavke-asocijacija je istakla da je u ovom predmetu došlo do kršenja člana 10. Konvencije.

(b) Vlada

39. Vlada se bezrezervno složila ne samo sa fundamentalnim principima slobode izražavanja koje je istaklo Vijeće nego i sa njegovom primjenom tih principa. Prema Vladi, Vijeće je ispravno odmjerilo predmetne interese. Vlada je naznačila da bi trebalo uzeti u obzir sljedeća pitanja.

40. Prvo, u vezi sa stavljanjem na raspolaganje javnog prostora, Vlada je istakla da pojedinci nemaju bezuvjetno pravo na širu upotrebu javnog prostora, naročito ne u svrhu reklamiranja koje uključuje djelatnost određenog opsega i trajanja, a isključuje bilo koju sličnu upotrebu tog prostora za treća lica. Ističući da sporni plakat nije političke prirode, Vlada se složila sa zaključcima domaćih vlasti, naročito stanovištem da je potrebno ispitati ne samo reklamnu poruku kao takvu nego i njen sadržaj, što uključuje upućivanje na adresu web stranice. U vezi s tim, Vlada je prihvatila obrazloženje Vijeća da bi se dejstvo predmetnog plakata multipliciralo upućivanjem na adresu web stranice Raelijanskog pokreta.

41. U pogledu opsega polja slobodne ocjene, Vlada je istakla da ideje koje se šire u raznim publikacijama, koje se mogu dobiti putem web stranice Raelijanskog pokreta, mogu uvrijediti religiozna uvjerenja nekih osoba i da vlasti imaju široko polje slobodne ocjene u toj sferi (ona je citirala predmet *Murphy protiv Irske*, broj 44179/98, stav 67, ECHR 2003-IX). U vezi s tim, Vlada je kritizirala mišljenje o neslaganju koje se nalazi u prilogu presude Vijeća, smatrajući da pridaje suviše važnosti razlici između pozitivne i negativne obaveze pri određivanju opsega polja slobodne ocjene. Prema

Vladi, ovaj predmet je obuhvaćen kategorijom predmeta u kojima kvalifikacija obaveze kao negativne ili pozitivne ovisi o tome kako je formulirano pitanje: da li su vlasti kritizirane zbog toga što su nešto uradile ili zbog toga što nešto nisu uradile. Vlada priznaje da bi stvar bila drugačija da, za razliku od situacije u ovom predmetu, pristup javnom prostoru ne podliježe bilo kakvom ograničenju ili dozvoli.

42. U vezi sa ispitivanjem legitimnog cilja koji se nastoji postići osporenim ograničenjem, Vlada se složila sa analizom Vijeća, koje je odobrilo argumente četiri domaća organa koja su ispitivala odbijenicu koju je izdala policija podnositeljici predstavke-asocijaciji. U vezi sa mišljenjem podnositeljice predstavke-asocijacije o “osjetilnom buđenju” djece, Vlada se pozvala na razne postupke pokrenute protiv članova Raelijanskog pokreta zbog djela seksualne zloupotrebe (Porotni sud u Vaucluseu, apelacioni sudovi u Lionu i Colmaru, istražni sudija u Versaillesu). Prema njenom mišljenju, taj spisak odluka snažno navodi na mišljenje da izvjesni dijelovi u publikacijama, koji su na raspolaganju preko web stranice Pokreta, mogu voditi odrasle osobe ka tome da počine djela seksualne zloupotrebe djece.

43. U vezi sa pitanjem kloniranja, Vlada je skrenula pažnju na odnos između podnositeljice predstavke-asocijacije i društva “Clonaid”, koje je osnovao Raël, za koje se tvrdi da nudi razne praktične usluge uz novačanu naknadu u domenu kloniranja, kao praksu koju zabranjuje Federalni ustav i krivično zakonodavstvo. Prisustvo linka sa društvom “Clonaid” doprinosi promoviranju nezakonite djelatnosti, te, prema tome, ide dalje od pukog izražavanja mišljenja.

44. U vezi sa “geniokracijom”, Vlada je istakla da to mišljenje, iako po sebi ne narušava javni red ili sigurnost, može uvrijediti demokratska i antidiskriminacijska uvjerenja na kojima je zasnovana vladavina prava. Vlada se slaže sa Federalnim sudom, prema kojem se čini da je “geniokracija”, čak i viđena kao utopija, a ne kao stvaran politički pokret, uveliko inspirirana eugenikom te je u nesuglasju sa demokratskim principima.

45. Vlada je konačno zapazila da je opseg zabrane ograničen. Složivši se sa stavom Vijeća u tom pogledu, ona je zauzela stanovište da podnositeljici predstavke-asocijaciji nije onemogućeno da širi svoju doktrinu brojnim drugim sredstvima komunikacije koja su joj na raspolaganju, uključujući Internet. Vlada je istakla u tom pogledu da nikada nije postavljeno pitanje zabranjivanja web stranice Raelijanskog pokreta ili samog Pokreta. Međutim, Vlada je naznačila da se mora napraviti razlika između cilja asocijacije, koji može biti sasvim zakonit, i upotrebljenih sredstava, koja mogu biti nezakonita.

46. Iz tih razloga, Vlada je zatražila od Velikog vijeća da potvrdi presudu Vijeća i da zaključi da član 10. nije prekršen.

(c) Treće lice-umješač

47. Organizacija “Član 19” je zatražila da Sud pažljivo ispita polje slobodne ocjene koje je dodijeljeno državama u pogledu ograničenja slobode izražavanja u slučajevima širenja informacija preko Interneta. Prema njenom mišljenju, značaj slobode izražavanja preko Interneta prema međunarodnom pravu znači da polje slobodne ocjene države u tom domenu treba biti usko. Specifičnije, u vezi sa pitanjem linkova sa drugim web stranicama, organizacija “Član 19” se pozvala na komparativno materijalno pravo, koje se odnosi na sudske odluke u Ujedinjenom Kraljevstvu, Njemačkoj i Sjedinjenim Državama, prema kojem bi neka mjera kojom se iziskuje uklanjanje linka uvijek predstavljala disproporcionalan korak ako se prvo ne bi obradio izvor navodno nezakonitog sadržaja.

3. Ocjena Suda

(a) Opći principi

48. Osnovni principi koji se odnose na slobodu izražavanja su uspostavljeni jurisprudencijom Suda. Presuda Vijeća, u kojoj se poziva na predmete *Stoll protiv Švicarske* ([VV], broj 69698/01, stav 101, ECHR 2007-V) i *Steel i Morris protiv Ujedinjenog Kraljevstva* (broj 68416/01, stav 87, ECHR 2005-II), ukazuje na njih na sljedeći način (stav 49):

“(i) Sloboda izražavanja predstavlja jedan od osnovnih fundamenata demokratskog društva i jedan od osnovnih uvjeta za njegov napredak i za samoispunjenje svakog pojedinca. Pod uvjetom predviđenim stavom 2. člana 10, ona se primjenjuje ne samo na ‘informacije’ ili ‘ideje’ koje se primaju blagonaklono ili se smatraju neuvredljivim ili na koje se gleda sa indiferentnošću nego i na one koje vrijeđaju, šokiraju ili uzemiravaju. Takvi su zahtjevi pluralizma, tolerancije i otvorenog duha bez kojih nema ‘demokratskog društva’. Kao što je naznačeno u članu 10, ta sloboda podliježe izuzecima, a potreba za ograničenjem mora biti ustanovljena na ubjedljiv način (...)

(ii) Pridjev ‘neophodan’, u smislu člana 10. stav 2., implicira postojanje ‘prijeke društvene potrebe’. Zemlje ugovornice imaju izvjesno polje slobodne ocjene pri razmatranju da li postoji takva potreba, međutim, ono ide uporedo sa evropskom kontrolom koja se odnosi istovremeno i na zakon i na odluke koje ga primjenjuju, čak i one koje donosi neovisan sud. Dakle, Sud ima nadležnost da donese konačnu odluku o pitanju da li je ‘ograničenje’ sukladno sa slobodom izražavanja zaštićenom članom 10.

(iii) Pri vršenju jurisdikcije kontrole, Sud nema zadatak da supstituirá nadležne domaće vlasti, nego da preispituje, prema članu 10, odluke koje oni donose u skladu sa ovlašću polja slobodnog ocjene. To ne znači da se on mora ograničiti na preispitivanje da li je tužena država koristila tu ovlast razumno, oprezno i u dobroj vjeri; ono što Sud mora učiniti je da razmotri sporno miješanje u svjetlu predmeta u cjelini i da odredi da li je ‘proporcionalno legitimnom cilju koji se nastoji postići’ i da li je obrazloženje koje su dale nacionalne vlasti da bi ga opravdale ‘relevantno i dovoljno’ (...). Pri tome, Sud se mora uvjeriti da su domaće vlasti primijenile standarde koji su u skladu sa principima obuhvaćenim članom 10. te, osim toga, da su se oslonile na prihvatljivu ocjenu relevantnih činjenica (...).”

(b) Primjena navedenih principa na ovaj predmet*(i) U vezi sa pitanjem da li je došlo do miješanja*

49. Nije sporno da je podnositeljici predstavke-asocijaciji ograničeno pravo na slobodu izražavanja zabranjivanjem plakatske kampanje koju je htjela voditi. Međutim, stranke su pred Velikim vijećem raspravljale pitanje da li se takvo ograničenje može smatrati negativnom obavezom ili pozitivnom obavezom.

50. Sud podsjeća u tom pogledu da, pored negativne obaveze neke države da se uzdrži od bilo kakvog miješanja u prava zagwarantirana Konvencijom, “mogu postojati pozitivne obaveze koje se nerazdvojive” od takvih prava (vidi, *Marckx protiv Belgije*, od 13. juna 1979, stav 31, Serija A broj 31). Granica između pozitivnih i negativnih obaveza države, na osnovu Konvencije, nema preciznu definiciju (vidi, *Verein gegen Tierfabriken Schweiz (VgT) protiv Švicarske* (broj 2) [VV], broj 32772/02, stav 82, ECHR 2009); u obje situacije – bilo da su obaveze pozitivne ili negativne – država uživa izvjesno polje slobodne ocjene (vidi, na primjer, *Keegan protiv Irske*, od 26. maja 1994, st. 51-52, Serija A broj 290).

51. U ovom predmetu, Sud je zauzeo stanovište da nije potrebno dalje ispitivati da li član 10. nameće pozitivnu obavezu švicarskim vlastima. Budući da sporna zabrana u svakom slučaju predstavlja miješanje, ona je prihvatljiva samo ako su ispunjeni zahtjevi iz stava 2. tog člana.

(ii) Opravdanje za miješanje

52. Takvo miješanje u pravo na slobodu izražavanja podnositeljice predstavke-asocijacije mora biti “propisano zakonom”, imati jedan ili više legitimnih ciljeva u svjetlu stava 2. člana 10. i biti “neophodno u demokratskom društvu”.

53. Sud ističe na početku da među strankama nije sporno da je predmetno ograničenje zasnovano na članu 19. Administrativnog pravilnika Grada Neuchâtel (vidi, stav 25. gore).

54. U pogledu legitimnih ciljeva koji se nastoje postići ograničenjem, Vlada je naznačila da se ograničenjem nastoji spriječiti zločin, zaštititi zdravlja i moral, te zaštititi prava drugih.

55. Veliko vijeće zapaža, poput Vijeća, da podnositeljica predstavke-asocijacija nije negirala da je predmetna mjera poduzeta da bi se ostvarili ti legitimni ciljevi. Prema tome, Veliko vijeće prihvata da je predmetno ograničenje slijedilo navedene legitimne ciljeve.

56. Slijedi da je glavno pitanje koje se treba riješiti u ovom predmetu da li je sporna mjera neophodna u demokratskom društvu.

57. Kao što je istaklo Vijeće, ovaj predmet je poseban u smislu da pokreće pitanje da li domaće vlasti moraju omogućiti podnositeljici

predstavke-asocijaciji da širi svoje ideje putem plakatske kampanje tako što će joj staviti određeni javni prostor na raspoloaganje u tu svrhu. U vezi sa tim, Sud ističe da je on, u dva predmeta u vezi sa Turskom, ustanovio povredu u vezi sa zabranom postavljanja plakata koja je nametnuta nekoj političkoj stranci. Međutim, zaključak Suda u tim predmetima je zasnovan na činjenici da propisi koji omogućavaju takvu zabranu “ne podliježu nikakvoj striktnoj ili djelotvornoj sudskoj kontroli” (vidi, *Tüzel protiv Turske*, broj 57225/00, stav 15, od 21. februara 2006, i *Tüzel protiv Turske (broj 2)*, broj 71459/01, stav 16, od 31. oktobra 2006).

58. Ovaj predmet se razlikuje i od predmeta *Appleby i ostali protiv Ujedinjenog Kraljevstva* (broj 44306/98, ECHR 2003-VI), koji se odnosi na korištenje prostora koji pripada privatnom preduzeću a i od predmeta *Women On Waves* koji se odnosi na zabranu ulaska jednog broda u teritorijalne vode jedne države – prostor koji je “javan i otvoren po svojoj prirodi” (citiran gore, stav 40). U ovom predmetu nije došlo do generalne zabrane širenja određenih ideja, nego samo zabrane korištenja uređenog i kontroliranog javnog prostora. Kao što je istaklo Vijeće, te Federalni sud Švicarske prije njega, pojedinci nemaju bezuvjetno ili neograničeno pravo na širu upotrebu javnog prostora, naročito ako se radi o sredstvima namijenjenim za reklamne ili informativne kampanje (vidi, stavovi 14. i 51. presude Vijeća).

(α) Polje slobodne ocjene

59. Sud skreće pažnju na svoju konstantnu sudsku praksu, prema kojoj države ugovornice raspolažu, na osnovu člana 10, izvjesnim poljem slobodne ocjene pri razmatranju potrebe za miješanjem i stepena miješanja u slobodu izražavanja koja je zaštićena tim članom (vidi, *Tammer protiv Estonije*, broj 41205/98, stav 60, ECHR 2001-I).

60. Međutim, to polje ide uporedo sa evropskom kontrolom kako zakonodavstva, tako i odluka koje ga primjenjuju, čak onih koje donese neki neovisan sud (vidi, *Karhuvaara i Iltalehti protiv Finske*, broj 53678/00, stav 38, ECHR 2004-X, i *Flinkkilä i ostali protiv Finske*, broj 25576/04, stav 70, 6. aprila 2010). Pri obavljanju funkcije kontroliranja, Sud nema zadatak da supstituirá domaće sudove, nego je njegov zadatak da preispita, u svjetlu predmeta u cjelini, da li su odluke koje oni donose na osnovu svojih ovlasti u vezi sa ocjenom u skladu sa navedenim odredbama Konvencije (vidi, *Axel Springer AG protiv Njemačke [VV]*, broj 39954/08, stav 86, od 7. februara 2012).

61. Opseg takvog polja slobodne ocjene ovisi o određenom broju faktora, među kojima je tip predmetnog govora od naročite važnosti. Dok član 10. stav 2. Konvencije ne ostavlja skoro uopće prostora slobodi izražavanja u domenu političkog govora (vidi, *Ceylan protiv Turske [VV]*, broj 23556/94, stav 34, ECHR 1999-IV), šire polje slobodne ocjene je uopćeno na raspolaganju državama članicama kada reguliraju slobodu

izražavanja u vezi sa pitanjima koja mogu povrijediti lična intimna ubjeđanja u sferi morala ili, specifičnije, religije (vidi, *Murphy*, citirana gore, stav 67). Slično tome, države imaju šire polje ocjene pri reguliranju govora u vezi sa komercijalnim i reklamnim pitanjima (vidi, *markt intern Verlag GmbH and Klaus Beermann protiv Njemačke*, od 20. novembra 1989, stav 33, Serija A broj 165, i *Casado Coca protiv Španije*, od 24. februara 1994, stav 50, Serija A broj 285-A).

62. U ovom predmetu, Sud ističe da se može razumno tvrditi da je u osnovi cilj predmetne kampanje da privuče pažnju javnosti na ideje i djelatnosti grupe sa vjerovatno religijskim konotacijama koja prenosi poruku koju su navodno prenijeli vanzemaljci, pozivajući se u tu svrhu na adresu web stranice. Web stranica podnositeljice predstavke-asocijacije se prema tome samo usput poziva na društvene i političke ideje. Sud smatra da tip predmetnog govora nije politički jer je glavni cilj predmetne web stranice da privuče ljude onome čim se bavi podnositeljica predstavke-asocijacija, a ne da pokrene pitanja političke debate u Švicarskoj. Čak i ako govor podnositeljice predstavke-asocijacije nije obuhvaćen komercijalnim reklamnim kontekstom – ne radi se o podsticanju javnosti da kupi određeni proizvod – on je ipak bliži komercijalnom govoru, nego političkom govoru *per se* budući da ima izvjesnu prozelitističku funkciju. Polje slobodne ocjene države je prema tome uže.

63. U takvim predmetima, domaće vlasti su u principu u boljem položaju od međunarodnog suda, zbog njihovog direktnog i kontinuiranog kontakta sa vitalnim snagama u svojim zemljama, da daju mišljenje o “neophodnosti” “ograničenja” ili “kazni” čiji je cilj postizanje legitimnih ciljeva (vidi, *Müller i ostali protiv Švicarske*, od 24. maja 1988, stav 35, Serija A broj 133).

64. Iz tog razloga, upravljanje postavljanjem plakata na javnim mjestima u okviru kampanja koje nisu striktno političke može varirati od države do države ili čak od regije do regije iste države, naročito ako se radi o državi koja je odabrala federalni tip političke organizacije. U vezi s tim, Sud ističe da neke lokalne vlasti mogu imati osnovane razloge da ne nameću ograničenja u tom domenu (vidi, *Handyside protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, od 7. decembra 1976, stav 54, Serija A no. 24). Sud se ne može uplitati u izbor domaćih i lokalnih vlasti, koje su bliže stvarnosti u svojoj zemlji, jer bi se tima izgubila iz vida supsidijarna priroda mehanizma Konvencije (vidi, *predmet “koji se odnosi na neke aspekte zakona o jezičkom režimu obrazovanja u Belgiji”* (meritum), od 23. jula 1968, str. 35, stav 10, Serija A broj 6).

65. Ispitivanje pitanja od strane lokalnih vlasti da li neki plakat zadovoljava izvjesne zakonske zahtjeve – s ciljem odbrane interesa kao što su, na primjer, zaštita morala, bezbjednost saobraćaja, očuvanje okoliša – je prema tome obuhvaćeno poljem slobodne ocjene koje je dodijeljeno

državama budući da države raspolazu izvjesnom slobodom pri izdavanju dozvola u tom području.

66. Imajući u vidu navedeno u vezi sa opsegom polja slobodne ocjene u ovom predmetu, Sud zaključuje da samo kada postoje ozbiljni razlozi, on može zamijeniti ocjenu domaćih vlasti svojom sopstvenom ocjenom.

(β) Obrazloženje domaćih sudova

67. Prema tome, Sud mora ispitati obrazloženje koje su dale vlasti pri zabranjivanju predmetne plakatske kampanje zajedno sa opsegom te zabrane da bi provjerio da li je to obrazloženje “relevantno” i “dovoljno” te, prema tome, da li je miješanje, imajući u vidu polje slobodne ocjene dodijeljno domaćim vlastima, proporcionalno legitimnim ciljevima i da li ono odgovara “prijekoju društvenoj potrebi”. Sud ističe u ovom kontekstu da se u ovom predmetu, za razliku od predmeta koji su navedeni gore, u kojima je Sud ustanovio povredu u pogledu odluka kojima se zabranjuju kampanje putem plakata zbog izostanka bilo kakve striktno ili djelotvorne sudske kontrole (vidi *Tüzel*, citirana gore, stav 15, i *Tüzel (broj 2)*, citirana gore, stav 16), ne postavlja nikakvo pitanje u pogledu djelotvornosti sudske kontrole koje su obavili domaći sudovi.

68. Stranke su prvo diskutirale o pitanju da li je adekvatno, u svrhu ispitivanja neophodnosti sporne mjere, uzeti u razmatranje, kao što su to uradili domaći sudovi, sadržaj web stranice Raelijanskog pokreta čija je adresa bila naznačena na predmetnom plakatu. Imajući u vidu princip da se Konvencija i njeni protokoli moraju tumačiti u svjetlu aktuelnih uvjeta (vidi, *Tyrer protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, od 25. aprila 1978, stav 31, Serija A broj 26, i *Vo protiv Francuske* [VV], broj 53924/00, stav 82, ECHR 2004-VIII), Vijeće je zauzelo stanovište da se web stranica mora razmatrati zbog toga što bi, imajući u vidu da je dostupna svima, uključujući maloljetnike, uticaj plakata na širu javnost bio multiplicaran zbog upućivanja na adresu web stranice.

69. Sud ponovo ističe svoj opći princip, prema kojem se sporno miješanje mora ispitati u svjetlu predmeta u cjelini da bi se odredilo da li je “proporcionalno legitimnom cilju kojem se teži” i da li je obrazloženje koje su dale domaće vlasti da bi ga opravdale “relevantno i dovoljno” (vidi, stav 48. gore). Sud zapaža da je jasan cilj spornog plakata da privuče pažnju ljudi na web stranicu: adresa web stranice je napisana boldiranim slovima ispod slogana “Poruka od vanzemaljaca” (vidi, stav 14. gore). Dakle, bilo bi nelogično da Sud razmotri samo sam plakat; potrebno je da on, kao što su to učinili domaći sudovi, ispita sadržaj predmetne stranice.

70. U pogledu obrazloženja kao takvog, Sud prvo ističe, poput Vijeća, da je pet domaćih organa, koji su ispitali predmet (Policijaska uprava, Općinsko vijeće, Direkcija Neuchâtelâ za upravljanje zemljom, Upravni sud i Federalni sud), dalo detaljno obrazloženje za svoje odluke, objašnjavajući zašto su smatrali da je adekvatno da se kampanja putem plakata ne dozvoli.

Federalni sud, koji je najviši domaći sud, se pozvao posebno na član 10. Konvencije i jurisprudenciju Suda u toj sferi, te je ispitao proporcionalnost sporne mjere.

71. Pri zaključivanju da je odbijanje da se izda dozvola za predmetnu kampanju opravdano, Federalni sud je redom ispitao razloge koje su dali nižestepeni sudovi kako bi opravdali takvo odbijanje, tj. promoviranje ljudskog kloniranja, "geniokracije" i mogućnost da bi djela i ideje Raelijanskog pokreta mogle voditi seksualnoj zloupotrebi djece od strane nekih njegovih članova.

72. Čak i ako neki od tih razloga, uzeti odvojeno, ne bi mogli opravdati sporno odbijanje, Sud smatra da su domaće vlasti opravdano smatrale, imajući u vidu okolnosti predmeta, da je neophodno da se zabrani predmetna kampanja da bi se zaštitili zdravlje i moral, prava drugih i da bi se spriječila krivična djela. Vijeće je naročito zaključilo sljedeće (stavovi 55-57 presude):

"55. (...) Prvo, web stranica asocijacije sadrži link sa web stranicom društva "Clonaid", putem koje to društvo nudi specifične usluge u vezi sa kloniranjem široj javnosti, i na kojoj je najavljeno, početkom 2003. godine, rođenje kloniranih beba. Drugo, Upravni sud se pozvao na presudu Okružnog suda La Sarrine, koji je spomenuo moguću seksualnu zloupotrebu maloljetnika. Treće, propaganda u prilog 'geniokracije', kao doktrine prema kojoj bi vlast trebala biti povjerena ljudima sa najvišim koeficijentom inteligencije, te posljedичne kritike upućene savremenim demokracijama, mogu ugroziti javni red, sigurnost i moral.

56. Sud zaključuje da optužbe domaćih vlasti protiv nekih članova podnositeljice predstavke-asocijacije u pogledu njihovih seksualnih aktivnosti sa maloljetnicima naročito zabrinjavaju. (...) Zapravo, Sud u principu nije nadležan da preispituje činjenice koje su ustanovili domaći organi ili ispravnost primjene domaćeg prava; prema tome, on nema zadatak da provjerava da li su optužbe domaćih vlasti dokazane. Nasuprot tome, Sud smatra da, imajući u vidu okolnosti ovog predmeta, vlasti imaju dovoljno razloga da zaključe da je neophodno da se odbije dozvola koju je zatražila podnositeljica predstavke-asocijacija.

57. Slični zaključci se nameću i u pogledu pitanja kloniranja. Sud zapaža da su domaće vlasti mogle u dobroj vjeri smatrati da je neophodno, u svrhu zaštite zdravlja i morala i prevencije krivičnih djela, zabraniti reklamnu kampanju putem plakata, imajući u vidu da je podnositeljica predstavke-asocijacija stavila na web stranicu link sa web stranicom "Clonaida", društva koje je ona sama osnovala (...). Osim toga, sama asocijacija je priznala da ima pozitivno mišljenje o kloniranju, aktivnosti koja je jasno zabranjena članom 119. stav 2(a) Federalnog ustava (...)"

Veliko vijeće ne vidi nijedan razlog zbog kojeg bi imalo drugačiji zaključak od zaključka Vijeća u tom pogledu. Prema tome, Sud smatra da su pitanja koja su izrazile domaće vlasti zasnovana na relevantnom i dovoljnom obrazloženju.

73. Sud konačno smatra da je sporna mjera na kraju imala ograničen opseg budući da podnositeljica predstavke-asocijacija ima i dalje slobodu

“da izrazi svoja uvjerenja brojnim drugim sredstvima komunikacije koja su joj na raspolaganju”; Vijeće je također istaklo da “se nikada nije postavilo bilo kakvo pitanje zabranjivanja same podnositeljice predstavke-asocijacije ili njene web stranice” (vidi, stav 58. presude Vijeća).

74. Podnositeljica predstavke-asocijacija smatra da je taj stav Vijeća kontradiktoran i da predstavlja pretjerano kompliciranje širenja njenih ideja budući da joj je zabranjeno širenje ideja korištenjem plakata zbog toga što raspolaže web stranicom, ali kad naznačava adresu web stranice na plakatu, zabranjuje joj se da to radi pod izgovorom da to stvara vezu sa njenim idejama koje su navodno opasne po javnost.

75. Međutim, prema mišljenju Suda, takva kontradikcija ipak nije očigledna. Poput Vlade, Sud smatra da se mora napraviti razlika između cilja asocijacije i sredstava koje ona koristi da bi postigla taj cilj. Prema tome, u ovom predmetu bi možda moglo biti disproporcionalno da se zabrani sama asocijacija ili njena web stranica na osnovu navedenih faktora (vidi, u tom pogledu, *Association Rhino i ostali protiv Švicarske*, broj 48848/07, st. 66-67, od 11. oktobra 2011). Ograničavanje opsega primjene sporne mjere ograničenja na prikazivanje plakata na javnim mjestima je bio način da se miješanje u prava podnositeljice predstavke-asocijacije svede na minimum. Sud ponavlja u tom pogledu da se od vlasti iziskuje, kada odluče da ograniče ljudska prava, da izaberu sredstva koja uzrokuju najmanje štete predmetnim pravima (vidi, *Women On Waves*, citirana gore, stav 41). Imajući u vidu činjenicu da podnositeljica predstavke-asocijacija može nastaviti da širi svoje ideje putem web stranice te ostalih sredstava koja su joj na raspolaganju, kao što je distribuiranje letaka na ulici ili u poštanskim sandučićima, ne može se reći da je sporna mjera disproporcionalna.

(c) Zaključak

76. Sud zaključuje da domaće vlasti nisu prekoračile granicu širokog polja slobodne ocjene koje im je dodijeljeno u ovom predmetu te je obrazloženje koje su dale da bi opravdale svoje odluke “relevantno i dovoljno” i u skladu sa “prijetkom društvenom potrebom”. Prema tome, Sud ne vidi nijedan ozbiljan razlog zbog kojeg bi ocjenu Federalnog suda zamijenio svojom ocjenom, koji je ispitao predmetno pitanje brižljivo i u skladu sa principima koji se naznačeni u sudskoj praksi Suda.

77. Prema tome, član 10. Konvencije nije prekršen.

(...)

IZ TIH RAZLOGA, SUD

1. *odbija* jednoglasno prethodni prigovor Vlade;
2. *odlučuje*, sa devet glasova naspram osam, da član 10. nije prekršen;

(...)

Sačinjena na engleskom i francuskom jeziku, te objavljena na javnoj raspravi u Palati ljudskih prava u Strazburu 13. jula 2012. godine.

Michael O'Boyle
Zamjenik registrara

Nicolas Bratza
Predsjednik

U skladu sa članom 45. stav 2. Konvencije i pravilom 74. stav 2. Pravila Suda, sljedeća izdvojena mišljenja se nalaze u prilogu ove presude:

- (a) mišljenje o slaganju sudije Bratza;
- (b) zajedničko mišljenje o neslaganju sljedećih sudija: Tulkens, Sajó, Lazarova Trajkovska, Bianku, Power-Forde, Vučinić i Yudkivska;
- (c) zajedničko mišljenje o neslaganju sljedećih sudija: Sajó, Lazarova Trajkovska i Vučinić;
- (d) mišljenje o neslaganju sudije Pinto de Albuquerque.

N.B.
M.O'B.

Izdvojena mišljenja nisu prevedena, ali ih sadrži presuda na engleskom i/ili francuskom jeziku, kao službenim jezicima, te se mogu pročitati u bazi podataka o sudskoj praksi Suda, HUDOC.

© Vijeće Evrope/Evropski sud za ljudska prava, 2013.

Službeni jezici Evropskog suda za ljudska prava su engleski i francuski. Ovaj prevod je realiziran zahvaljujući pomoći Fonda povjerenja Vijeća Evrope (www.coe.int/humanrightstrustfund). On ne obavezuje Sud, niti Sud preuzima bilo kakvu odgovornost za njegov kvalitet. On može biti preuzet sa baze podataka sudske prakse Evropskog suda za ljudska prava, HUDOC, (<http://hudoc.echr.coe.int>) ili bilo koje druge baze podataka kojoj ga je Sud proslijedio. On može biti reproduciran u nekomercijalne svrhe pod uslovom da puni naziv predmeta bude citiran, zajedno sa navedenom naznakom

o autorskim pravima i pozivanjem na Fond povjerenja za ljudska prava. Poziva se bilo koja osoba koja želi da se služi ovim prevodom, u potpunosti ili djelomično, u komercijalne svrhe da kontaktira publishing@echr.coe.int.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2013.

The official languages of the European Court of Human Rights are English and French. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court, nor does the Court take any responsibility for the quality thereof. It may be downloaded from HUDOC case-law database of the European Court of Human Rights (<http://hudoc.echr.coe.int>) or from any other database with which the Court has shared it. It may be reproduced for non-commercial purposes on condition that the full title of the case is cited, together with the above copyright indication and reference to the Human Rights Trust Fund. If it is intended to use any part of this translation for commercial purposes, please contact publishing@echr.coe.int.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2013.

Les langues officielles de la Cour européenne des droits de l'homme sont le français et l'anglais. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour, et celle-ci décline toute responsabilité quant à sa qualité. Elle peut être téléchargée à partir de HUDOC, la base de jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme (<http://hudoc.echr.coe.int>), ou toute autre base de donnée à laquelle HUDOC l'a communiquée. Elle peut être reproduite à des fins non commerciales, sous réserve que le titre de l'affaire soit cité en entier et s'accompagne de l'indication de copyright ci-dessus ainsi que de la référence au Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme. Toute personne souhaitant se servir de tout ou partie de la présente traduction à des fins commerciales est invitée à le signaler à l'adresse suivante: publishing@echr.coe.int.